

T.C. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKUZEM)
ORTAK DERSLER

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

DERS NOTU

Konu	Kurtuluş Savaşı Cepheler, Doğu Cephesi ve Ermeni Meselesi, Güney Cephesi				
Hafta	1	Dönem	BAHAR	Öğretim Elemanı	

12. HAFTA : KURTULUŞ SAVAŞI CEPHELERİ, DOĞU CEPHESİ VE ERMENİ MESELESİ, GÜNEY CEPHESİ

1. DOĞU CEPHESİ

1.1 ERMENİ MESELESİ

1.2 GÜMRÜ ANTLAŞMASI

2. GÜNEY CEPHESİ

2.1 MARAŞ CEPHESİ

2.2 ANTEP CEPHESİ

2.3 URFA CEPHESİ

2.4 ADANA (POZANTI) CEPHESİ

1.1 ERMENİ MESELESİ

Fransız İhtilali sonrası yayılan milliyetçilik akımının en fazla olumsuz etkisinde kalan coğrafya Osmanlı ülkesidir. Sırp, Bulgar, Yunan, Romen gibi Balkan milletlerinin ayaklanmaları ile karşı karşıya kalan Osmanlı Devleti, 19. yüzyılın ikinci yarısı itibarı ile bu defa da Ermeni olayları ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Başta İngiltere ve Rusya olmak üzere büyük devletler Ermenilerin Osmanlıdan koparak bağımsız bir devlet kurmalarını istemişlerdir.

Ermeni meselesi I. Dünya Savaşına gelinceye kadar Osmanlı Devleti'nin bir iç meselesi olarak görünse de bir adım sonrasında bu mesele büyük devletlerin rekabet meselesine dönüşmüştür. Büyük devletler Ermeni meselesini kendi çıkarları açısından değerlendirirken Ermenilerde bu politikaya alet olmuşlardır. (Halaçoğlu, 2006, s.73-74)

Ermeni çeteleri.

Ruslar 1928 ve 1954 yıllarında Doğu Anadolu'ya girdiklerinde geri çekilirken beraberlerinde yaklaşık yüz bin Ermeni'yi Kafkaslara götürerek bu Ermenileri yerlerinden sürülen veya öldürülen Türklerin topraklarına yerleştirmişlerdir. 1928'den önce bugünkü Ermenistan'ın başkentinin yaklaşık yüzde sekseni Türk olup eski Türk Revan hanlığının bir devamıdır. Ancak 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sırasında Kars ve Ardahan'ı işgal eden Ruslar bölgedeki Türkleri Anadolu'ya sürgün ederken bölgeye Ermenileri yerleştirmişlerdir. Ayrıca yine I. Dünya Savaşı sürecinde Anadolu'daki yaklaşık dört yüz bin Ermeni ile Kafkasya'daki dört yüz bin Türk yer değiştirmiştir. 1820-1920 yılları arasında Kafkasya'dan iki milyon Türk Anadolu'ya göç ederken Anadolu'dan da yaklaşık altı yüz bin Ermeni Osmanlı Devletinden Rusya'ya göç etmiştir. (Mc. Carthy, 1989, s.74)

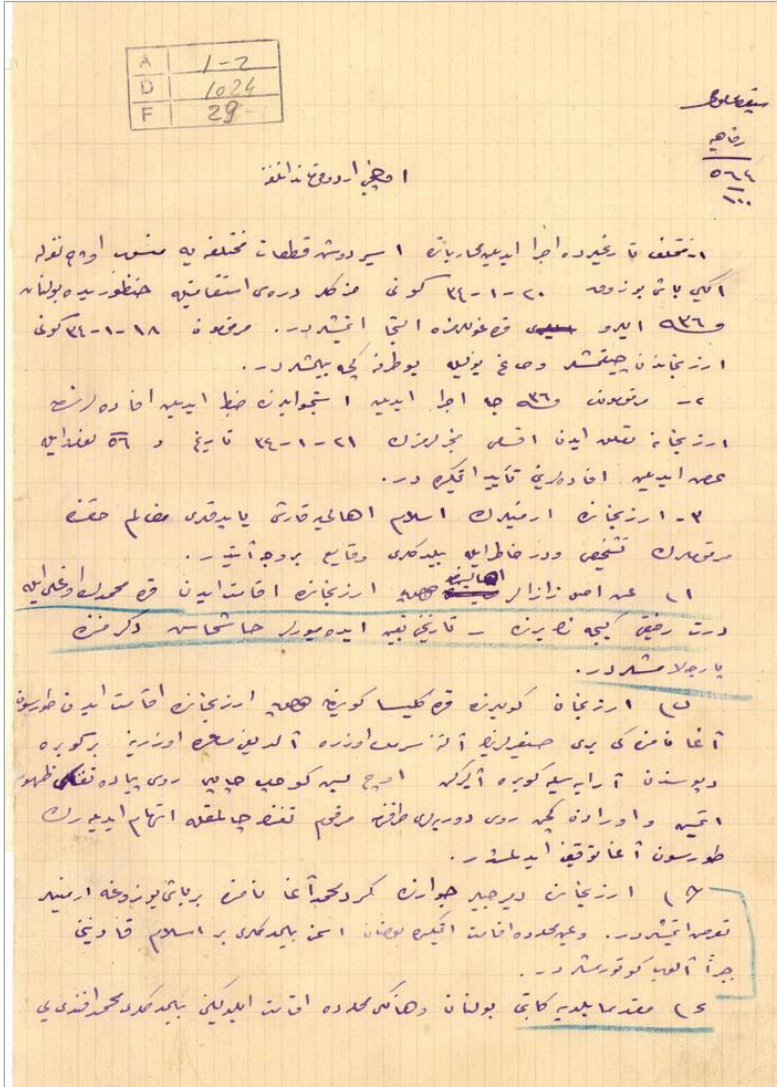
I. Dünya Savaşı devam ederken Anadolu'da yaşayan Ermeniler İtilaf Devletleri ile iş birliği yaparak Türklere karşı cephe almışlardır. Bundan sonra Türkler için bu mesele öncelikle bir iç güvenlik ve devletin varlığını koruma meselesi haline gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı sürecinde **ilk Ermeni isyanı Maraş Zeytun'** da başlamış ve kısa sürede Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve İç Anadolu'da çok sayıda yerde Ermeni isyanları baş göstermiştir. (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2005, s.220)

Birinci Dünya Savaşı sürecinde Anadolu'da patlak veren Ermeni isyanları Osmanlı Devletini, halkın ve cephedeki askerin güvenliğini sağlamak için tedbir almak zorunda bırakmıştır. Dahiliye Nazırı Talat Paşanın hazırladığı gerekçelerin kabul görmesi ile 27 Mayıs 1915 tarihinde daha çok **Tehcir Kanunu** olarak adlandırılan geçici **Sevk ve İskân Kanunu** çıkarılmıştır. Yine bu kanun 1 Haziran 1915 tarihinde Takvim-i Vekâi'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Osmanlı hükümeti sevkıyatı gerçekleştirirken 1915 şartları dahilinde alınması gereken tedbirleri ayrıntıları ile almış ve uygulamıştır. Savaş şartlarına rağmen alınan bu tedbirler, sevk uygulamasının, Ermenileri imha amaçlı yapıldığına yönelik iddiaların da asılsız olduğunu göstermektedir. (Ata,2005, s.10-12; Binark, 2001, s.21)

Savaş sürecinde tehcir ile birlikte Ermenilere yönelik bir soykırım politikası uygulanmadığını rakamlar da açıkça göstermektedir. **Prof Justin Mc Carthy'e göre 1912-1922 yılları arasında savaş ortamındaki Anadolu'da 2.5 milyon Müslüman, 584 bin Ermeni ölmüştür.** Yine Kemal Karpat'ın ifadelerine göre 1,5 milyon Ermeni öldürülmüş ise Doğu Anadolu'da Rus işgali zamanından bugünkü Ermenistan'a göç eden 1 milyon Ermeni'nin hesabı nerededir. (Zeyrek, 2011, s.28-33)

Dahiliye Nazırı Talat Paşa

I. Kafkas Kolordusu Komutan Vekili Rüştü Bey'in III. Ordu Komutanlığına şifreli olarak gönderdiği çeşitli bölgelerde Müslüman halka yapılan katliam ve zulümlerle ilgili bilgi notu.

Osmanlı Devleti, **93 Harbi** (1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı) sonrasında kaybettiği Kars ve çevresini 1917 Rus ihtilali sonrasında Ruslarla yapılan **Brest-Litovs Anlaşması** ile geri almıştır. Ancak 1918 Ekim ayında imzalanan Mondros Mütarekesi hükümlerince bu bölgeler tekrar İngilizlerin ve onların himayesindeki Ermenilerin kontrolüne geçmiştir. (Bayraktar,2009,s.161)

30 Ekim 1918 de imzalanan Mondros Mütarekesinden sonra göç ettirildikleri yerlerden eski yerlerine geri dönen Ermeniler, Anadolu'daki işgalci batılı devletlerden cesaret alarak Türklere yönelik saldırılara yeniden başlamışlardır. Nitekim Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da olaylar baş göstermiştir. Bölge halkı bu zulüm ve baskılara karşı önlemler almak zorunda kalmıştır. (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2005, s.221)

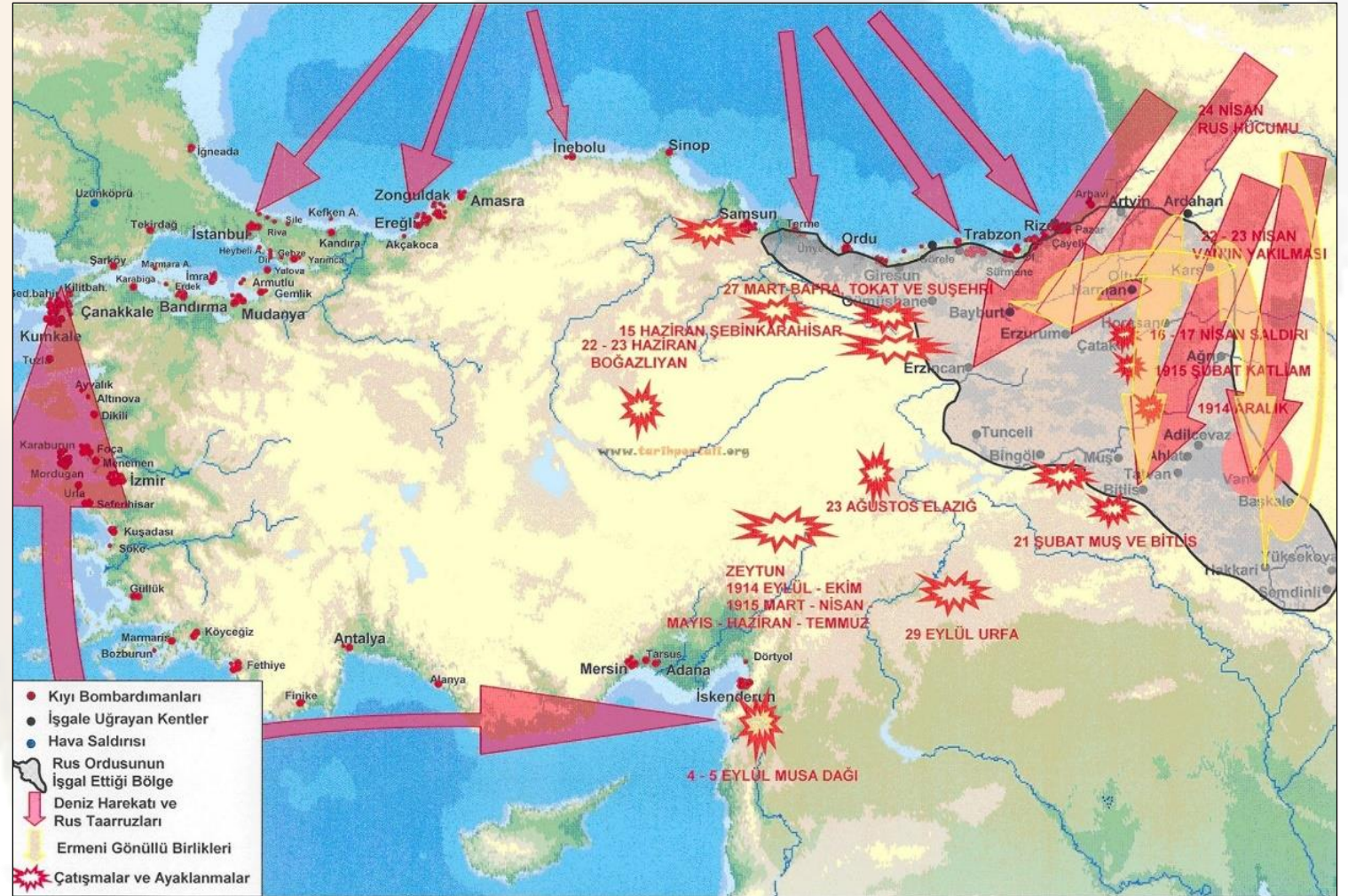
10 Ağustos 1920 de imzalanan Sevr Anlaşmasına göre Doğu Anadolu'da kurulması planlanan Ermenistan'ın sınırları Amerika Başkanı tarafından belirlenecektir. Amerika Başkanı Wilson Türkiye'de manda idaresi ve Ermeni meselesi ile ilgili incelemeler yapması için Anadolu'ya **General Harbord** başkanlığında bir heyet göndermiştir. Heyet 22 Eylülde Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa ile görüşür ve Mustafa Kemal Paşa "Türk Milletinin haksızlığa uğradığını ve hukukunu savunmak üzere harekete geçtiğini" söylemiştir. Yaklaşık bir aydan fazla Anadolu ve Kafkasya'da incelemeler yapan General Harbord, Doğu Anadolu'da Türklerin çoğunlukta olduğunu ve Ermenileri tehdit eden herhangi bir hareketin olmadığını raporunda ifade etmiştir. Ancak buna rağmen İtilaf Devletlerinin ve Ermenilerin tutumunda değişiklik olmamıştır. (Bayraktar,2009,s.162)

1. DOĞU CEPHESİ

Birinci Dünya Savaşının sona ermesi ile gerek ABD gerekse batılı devletlerin desteği ile cesaretlenen Ermeniler, Sevr Anlaşmasının hükümleri gereği bölgede faaliyet göstermeye başlamıştır. Bilhassa bir yandan İngilizlerin teşviki ile Ermeniler Erzurum Oltu'yu işgal ederken öte yandan Gürcü birliklerinin Artvin'i ele geçirerek bölgede baskı uygulaması düzenli ordunun harekete geçmesine neden olmuştur. (Ertan, 2017, s.116)

Bölgede bulunan ve Mondros Mütarekesinden sonra dağıtılmayan 15. Kolordu Komutanlığı Doğu Cephesi Kumandanlığına çevrilerek yetkileri genişletilmiştir. Ermenilerin Oltu'yu işgali ile birlikte Türk birliklerine saldırımları üzerine Doğu Cephesi Kumandanı Kazım Karabekir Paşa durumu 23 Eylül 1920 tarihinde TBMM ne bildirmiştir. 24 Eylülde ise Ermeniler 'in Erzurum'a taarruzu üzerine 28 Eylülde Türk Ordusu taarruza geçmiştir. 29 Eylülde Sarkamış'a giren ordumuz 30 Ekimde Kars'ı Ermenilerden geri alarak Ermeni birlikleri bozguna uğratmıştır. Ermeni ordusundan pek çok ağır silah ve cephane ele geçirilmiştir. 1 Kasım 1920 tarihinde TBMM Hükümeti Ermenilere barış teklifinde bulunmuş ancak Ermeniler o zamana kadar kendilerini koruyan emperyalist devletlerin yardımını beklemiştir.

(Acun, 2010,s.160-161)

Ermeni Ayaklanmaları Haritası

Harita : www.tarihportali.org

Bunun üzerin 6 Kasım itibarı ile Türk ordusu hareke geçerek Gümrü dahil bütün Ermenistan'ı ele geçirmiştir. Rusya, ABD ve İngiltere'den yardım bekleye Ermeniler Türk birlikleri karşısında daha fazla direnemeyerek 17 Kasım 1920' de Türk şartlarını kabul ederek kayıtsız şartsız teslim olmuşlardır. Doğu harekâtı boyunca Kazım Karabekir Paşanın yanında bulunan yabancı gözlemciler, Türk ordusunun oldukça insani ve medeni davrandıklarını, Ermenilere karşı bir intikam duygusu ile hareket etmediklerini belirtmişlerdir. (Öke, 1986, s.198)

1.2 GÜMRÜ ANTLAŞMASI

Doğu Cephesinde Türk askerinin başarılı harekâtı sonucunda daha fazla tutunamayan Ermeni hükümeti barış istemek zorunda kalmıştır. İki taraf arasında 3 Aralık 1920 tarihinde Gümrü Antlaşması imzalanmıştır. Gümrü Antlaşması TBMM Hükümetinin yabancı bir devletler imzaladığı ilk uluslararası antlaşmadır. Ayrıca Meclisin ilk diplomatik başarısıdır. Bu antlaşmanın askeri ve tarihi önemi yanı sıra bir başka önemli sonucu 93 Harbi ile elimizden çıkmış olan Kars, Iğdır, Tuzluca bölgelerinin tekrar Türkiye'ye dahil olmasıdır. Öte yandan bu antlaşma Sevr Antlaşmasının geçersizliğini ortaya koyan ilk antlaşma, Ermenistan ise Sevr'i yok sayan ilk devlet olmuştur. Bu antlaşma 18 maddeden oluşmaktadır, önemli hükümleri şunlardır:

- Türkiye ve Ermenistan arasındaki savaş hali sona ermiştir.
- Türkiye ile Ermenistan arasındaki sınır çizilmiştir.
- Ermenistan iç güvenliğini sağlayacak kadar hafif silahlı jandarma ile savunma için 8 top 20 makineli tüfek ücretli 1500 kişiden oluşan bir birlik dışında asker bulundurmayacaktır, zorunlu askerlik kaldırılacaktır.
- TBMM Hükümeti tamamen insani sebeplerden ötürü Ermenistan'dan savaş tazminatı almayacaktır.
- Ermenistan Sevr Antlaşmasını kabul etmeyip bazı emperyalist ve siyasal çevrelerde bir kışkırtma aracı olan Avrupa ve Amerika'daki temsilcilerini çağırmayı taahhüt eder.
- Ermenistan başka devletlerle yaptığı antlaşmalarda Türkiye'yi ilgilendiren veya Türkiye'nin çıkarlarına zararlı hükümleri geçersiz saymayı taahhüt eder.

Gümrü Antlaşması Heyetleri

2. GÜNEY CEPHESİ

2. GÜNEY CEPHESİ

Mondros Mütarekesi ile birlikte daha önce gizli anlaşmalar ile yapılan paylaşımlar çerçevesinde İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan Anadolu'yu işgale başlamıştır. Aslınsa bu işgal hareketleri I. Dünya Savaşı'nın bir devamı niteliğindedir. Bu işgal hareketleri üzerine Anadolu'da başlayan milli mücadelenin cephelerinden biri de Güney Cephesidir. Birinci Dünya Savaşı sürecinde Osmanlı'nın Arap yarımadasında Kanal, Filistin, Irak gibi cephelerde karşısında yer alan İngiltere; Mondros Mütarekesi ile birlikte bu kez başta Musul olmak üzere Güney Doğudan Anadolu'yu işgale başlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında yapılan gizli anlaşmalara göre Antep, Urfa, Maraş bölgelerinin İngilizler işgal ederken Fransızlar da Adana, Mersin, Osmaniye'yi işgal etmiştir. Fakat iki ülke arasında 15 Eylül 1919'de imzalanan **Suriye İtilafnamesi** ile İngiltere Anadolu'nun güneyinde işgal ettiği bu bölgelerden çekilerek Fransa'ya devretmiştir. Bu yeni anlaşma ile birlikte Fransızlar 30 Ekim'de Maraş ve Urfa'yı ; 5 Kasım'da ise Antep'i İngilizlerden devralmıştır. (Ertan, 2017, s.118)

2. GÜNEY CEPHESİ

İşgal altında tuttıkları Suriye ile birlikte Çukurova bölgesini de kapsayan Doğu Akdeniz'de sömürge imparatorluğu kurmayı planlayan Fransızların bölgeyi İngilizlerden devralması ile birlikte çatışmalar başlamıştır. Kilikya Bölgesi olarak bilinen bu coğrafyada Fransızların beraberlerinde bölgeye getirdikleri **Fransız üniforması giymiş Ermeni askerlerin** bölgedeki tutumları ve Türk halka yönelik katliamları halkı savunmaya yönelik tedbirler almaya zorlamıştır. Bölge halkı kurdukları **Kilikyalılar Cemiyeti** adlı dernek etrafında örgütlenmeye başlamıştır. (TSK Tarihi, 1984, S.407)

Böylece Mondros Mütarekesi sonrasında Anadolu'da başlayan işgallerin ardından başlayan saldırı ve zulümlere tahammülü kalmayan bölge halkı silaha sarılmıştır. Bölgede dağıtılan Osmanlı ordusundan kalan birliklerin de yardımı ile direnişe geçilmiş, böylece **işgallere karşı ilk tepki Güney Cephesinden** gelmiştir. (Ertan, 2017, s.118)

Kilikyalılar Cemiyeti üyelerine ait olduğu iddia edilen bir fotoğraf.

2.1 MARAŞ CEPHESİ

İngiltere, 22 Şubat 1919'da Mondros Mütarekesine dayanarak Maraş ve çevresini işgal etmiştir. Maraş mutasarrıfı bölgeye gelen İngilizlerin yaklaşık altı yüz kişi olduğunu belirtmiştir. Maraş'ın işgal edileceği haberini alan halk Pazarcık ve Narlıköyü arasındaki Aksu köprüsünü yakmışlardır. Bu gelişmelerin ardından Mustafa Kemal Paşa yurdun her yerine, Antep, Maraş, Urfa'nın işgalinin protesto edilmesi için telgraflar çekmiştir.

15 Eylül 1919 Suriye İtilafnamesi ile birlikte Maraş Fransızlara devredilmiş ve 29 Ekim 1919 itibarı ile Maraş Fransızlar tarafın işgal edilmeye başlanmıştır. Maraş'a gelen Fransız askeri yalnız değildir beraberlerinde getirdikleri Fransız üniforması giymiş Ermeniler de bu işgale destek vermiştir. İntikam hisleri ile şehre giren Ermeniler çok geçmeden olay çıkarmaya başlamıştır. Öyle ki 31 Ekim 1919 da Maraş'ın işgalinde bulunan birkaç Ermeni sokakta yürüyen Türk kadınlarına sataşması üzerine bu esnada orada bulunan Sütçü İmam'ın olaya müdahale etmesi Maraş'ta Fransız ve Ermeni işgallerine karşı gösterilen ilk tepkilerden biri olmuştur. Sütçü İmam kadınlara sataşan Ermenilerden birini öldürmüş böylece Maraş'ın müdafaasında sembol bir isim olan Sütçü İmam işgalcilere karşı silah çeken ilk Maraşlı olmuştur. (Akbiyık, 1990, s.63-65)

KSÜ TÜRKİYE LİSELER ARASI **SÜTÇÜ İMAM TEMALI** RESİM YARIŞMASI BİRİCİLİK ÖDÜLÜ 2013

2. GÜNEY CEPHESİ

İşgal günlerinde Maraş'ta yaşanan bir başka olay da 27 Kasım gecesi işgalcilerin Yüzbaşı Andre'nin emri ile **Maraş kalesindeki Türk bayrağı indirmesidir**. 28 Kasım Cuma günü bu duruma ilk tepki ise Hukukçu Mehmet Ali Kısakürek'den gelmiş bayrağın indirilmesine yönelik kaleme aldığı **Alem-i İslama Hitap** başlıklı protesto metnini şehrin belli yerlerine asmıştır. Ayrıca o günün Cuma olması münasebeti ile Ulucami imamı Rıdvan Hoca da bu beyannamenin üzerine halkı harekete geçirmiştir ve kaleye tekrar Türk bayrağı asılmıştır. (Akandere- Semiz, 2010, s.104)

Maraş'ta kurulan Müdafa-i Hukuk Cemiyeti öncülüğünde 11 Şubat 1920 tarihine kadar Fransızlarla mücadele devam etmiştir. Bu direniş sürecinde Maraş'ta barınamayacağını anlayan Fransızlar 12 Şubat 1920 gecesinde geri çekilmeye başlamıştır. Maraş'ın müdafaasında dışardan yardım almadan kendi imkanları ile kentin savunması başarıldığı için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 5 Nisan 1925 tarihinde **İstiklal Madalyası** verilmiştir. Ayrıca yine TBMM tarafından 7 Şubat 1973 tarihinde Maraş'a **Kahraman** unvanı verilmiştir.

Kahramanmaraş İstiklal Madalyası vesikası

2. GÜNEY CEPHESİ

2.2 ANTEP CEPHESİ

Mondros Mütarekesinin 7. Maddesine dayanarak 17 Aralık 1918 tarihinde Antep'e giren İngilizler 23 Ocak 1919 da hükümet konağını basarak şehrin ileri gelenlerini tutuklayarak Halep'e oradan da Mısır'a sürdümüşlerdir. Buna mukabil halkın elindeki silahları toplamışlar ve vermeyenler için farklı cezalar uygulamışlardır. Bu gelişimler Antep halkının tepkisine ve direnişine sebep olmuştur. Suriye İtilafnamesinin imzalanması üzerine İngilizlerin bölgeden çekilmesi ile 29 Ekim de 2000 kişiden oluşan bir kuvvetle bölgeye Fransızlar ve onların kontrolündeki Ermeniler girmiştir. (Kili, 2009, s.96-97)

Fransız askerinin Antep'e girmesi ile Antep'teki Ermeniler arasında bayram havası oluşmuştur. Şehre giren Fransızlar 13 Aralık 1919 da yayınladıkları bildiri ile bölgenin Fransız kontrolüne bırakıldığını, Osmanlı ülkesinde kanunlara riayet edeceklerini açıklamışlardır. Bu bildiriye mukabele olarak Antep halkı 20 Ocakta 10.000 kişinin katıldığı bir protesto mitingi düzenlemiştir. (Milli Mücadele Tarihi,2005, s.279)

Antep ve civarında başlayan Ermeni faaliyetleri bölge halkını hızla örgütlenmeye sevk etmiştir. Sivas Kongresinin ardından alınan kararlara binaen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-u Cemiyetinin Antep şubesi kurulmuştur. Heyet-i Temsiliye başkanı Mustafa Kemal Paşa da vakit kaybetmeden halkın harekete geçerek milli bir direniş başlatmasını istemiştir.

Antep Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri

Kaynak:www.gaziantep27.net

2. GÜNEY CEPHESİ

Öncelikle bölgede Fransız ve Ermenilere gıda satışını kesilerek geri çekilmeleri beklenmiştir. Ayrıca Fransızlara Kilis'ten gelecek yardımı engellemek için 4 Şubat 1920 de Kilis Antep yolu **Şahin Bey** önderliğindeki kuvayı milliye birliklerince kapatılmıştır. 28 marta kadar direniş devam etmiş ancak Şahin Bey birlikleri daha fazla dayanamamış ve kendisi de bu savunmada şehit edilmiştir. Şahin Bey, milli mücadele dönemindeki bu kahramanca savunmasından dolayı Antep'in önemli bir sembol ismi olmuştur.

Bu çatışmalardan sonra kuvayı milliye birliklerinin geri çekilmesi ile Antep'i yeniden Fransızlar kuşatma altına almıştır. **Antep halkı açlık ve susuzluk içinde bu taarruz ederek bu kuşatmayı delmek istemişse de 8 Şubat 1921 de dayanamayarak teslim olmuştur. Ekim 1921 de Ankara Anlaşmasının imzalanması ile 25 Aralık 1921 de Fransızlar bölgeden tamamen geri çekilmiştir.**

TBMM her türlü imkansızlıklara ve zorluklara rağmen üstün silah ve güce sahip Fransızlar karşısında Antep halkının fedakârca savunmasından ötürü **1921 yılında 93 sayılı kanun ile Antep'e *Gazi* unvanını** vermiştir.

Şahin Bey

2.3 URFA CEPHESİ

Urfa mütarekeden sonra Maraş ve Antep gibi önce İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Daha sonra Suriye İtilafnamesinin imzalanması ile bölgenin kontrolü Fransızlara bırakılmıştır. 30 Ekim 1919 şehre Fransız askeri girmeye başlamıştır.

Diğer bölgelerde olduğu gibi Fransız askeri Urfa'yı da Ermeniler ile işgale başlamıştır. Ermenilerin şehirdeki faaliyetleri karşısında Jandarma komutanı Ali Rıza Bey ve belediye Başkanı Hacı Mustafa Bey önderliğinde kurulan Urfa Müdafa-i Hukuk Cemiyeti, 15 Ocak 1920 de Ali Saip liderliğinde kurulan kuvayı milliye teşkilatı şehrin müdafaası için direniş başlatmıştır. Bu direniş öncesinde Ali Saip Fransızlara bir uyarı göndererek yirmi dört saat içinde şehri terk etmelerini istemiştir. Ancak bir sonuç alınamamış ve milli kuvvetler 9 Şubat 1920 Fransızlara karşı başlattıkları taarruza başlamıştır. Fransızlar 10 Nisan itibarıyla şehri terk etmek zorunda kalmıştır. (Kili, 2009, s.97)

Fransız L'éclair Gazetesi Urfa Cephesi ile ilgili **Urfa'da ne arıyorduk?** Başlığı ile şu değerlendirmelerde bulunmuştur. *"Urfa yani küçük Asya'nın göbeğinde bir Fransız Garnizonunun işi neydi? Bizde halk askerlerimize verilen angaryalardan habersizdir. Avrupa Türkiye'si ve Asya Türkiye'sinin bir çok yerinde bizi ilgilendirmeyen birçok işlerle meşgul askerlerimiz bulunduğunu halka göstermek için Urfa ve Maraş'takiler gibi darbeler gerek"* Bu ifadeler ile bizzat Fransız kamuoyunda Anadolu'daki Fransız işgallerinin haksızlığına dikkat çekilmiştir. (Akyüz, 1975, s.27)

Urfa'ya 12 Haziran 1984 de TBMM tarafından Millî mücadele döneminde şehrin müdafaasında gösterilen kahramanlıklarından dolayı **"Şanlı"** unvanı verilmiştir.

2.4 ADANA (POZANTI) CEPHESİ

21 Aralık 1918 de Adana, 27 Aralık'ta ise Pozantı doğrudan Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Bu işgallerin hemen öncesinde 11 Aralık'ta Hatay (Dört Yol), 17 Aralıkta Mersin ve Tarsus işgal edilmiştir. 19 Aralık 1920 de bölgede başlayan Türkler ve Fransızlar arasındaki çatışmalarda Çukurova bölgesinde ve hatta bütün Anadolu'da işgalcilere karşı ilk kurşun atılmıştır.

Çukurova bölgesinde başlayan Fransız ve Ermeni faaliyetleri (halka yapılan zulüm, baskı ve hakaretler) bölge halkının bir kısmını iç bölgelere doğru göç etmeye, bir kısmını ise direnişe geçmeye yöneltmiştir. Fransızlar halkın geri çekilmesi ile Pozantı'ya kadar işgali genişletmişlerdir. Bölgede Fransızlar ve kuvayı milliyeye arasındaki mücadelelerde bir Fransız birliği tutsak alınmıştır.

Bölgedeki işgallere karşı direniş 20 Ekim 1921 Ankara Anlaşmasına kadar devam etmiştir. Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında Anadolu'da tutunamayacaklarını anlayan Fransızlar anlaşma yoluna giderek Ekim 1921 de Ankara Anlaşmasını imzalayarak bölgeden çekilmişlerdir. Böylece İstiklal Harbinin Güney Cephesi bu anlaşma ile kapanmıştır.

2. GÜNEY CEPHESİ

KAYNAKÇA

Fatma Acun, **Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi**, Siyasal Yayınevi, Ankara, 2015.

Ferudun Ata, **İşgal İstanbul'unda Tehcir Yargılamaları**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2005.

İsmet Binark, **Ermeniler'in Türklere Yaptıkları Mezalim ve Soykırım'ın Arşiv Belgeleri**, TBMM, Ankara, 2001.

Justin Mc. Carthy , “ *Ermeni Terörizmi- Zehir ve Panzehir Olarak Tarih*”, **Ottoman Archives Yıldız Collection The Armenian Question I**, İstanbul, 1989.

Milli Mücadele Tarihi, Cilt:I, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.

Mim Kemal Öke, **Ermeni Meselesi**, Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul, 1986.

Osman Akandere- Yaşar Semiz, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, Eğitim Yayınları, Konya 2010.

Suna Kili, **Türk Devrim Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları İstanbul 2009.

Temuçin Faik Ertan, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi- TBMM Hükümeti Dönemi (23 Nisan-29 Ekim 1923), Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1984.

Yahya Akyüz, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamu Oyu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1975.

Yaşar Akbıyık, **Milli Mücadelede Güney Cephesi Maraş**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 1990.

Yunus Zeyrek, Bu Dosyayı Kaldırıyorum, Payda Yayıncılık, Ankara, 2011.

Yusuf Halaçoğlu, **Ermeni Tehciri**, Babıali Kültür Yay., İstanbul, 2006.

HAFTALIK KONU DEĞERLENDİRME SORULARI

1	Doğu Cephesi'nin Milli Mücadeledeki önemini açıklayınız.
2	Gümrü Anlaşmasının TBMM açısından önemini değerlendiriniz.
3	Güney Cephesinde Ermenilerin rolü hakkında bilgi veriniz.
4	Antep Cephesi savunmasında Şahin Bey'in önemini anlatınız.